МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

УХВАЛЕНО
вченою радою університету.
Протокол № 3 від 17.12.2012 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор ХНЕУ, докт. екон. наук,
професор Пономаренко В. С.

_____

ПОЛОЖЕННЯ
«Про персональну навчальну систему як складову управління самостійною роботою студентів ХНЕУ»

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

УДК
ББК

Рекомендовано рішенням вченої ради Харківського національного економічного університету.
Протокол № 3 від 17.12.2012 р

Положення «Про персональну навчальну систему як складову управління самостійною роботою студентів ХНЕУ» / укл. В. С. Пономаренко, Г. А. Полякова, І. В. Малець, Г. В. Білоконенко, В. М. Анохін. [Наукове керівництво Пономаренка В. С.] – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 26 с. (Укр. мов.)

Положення визначає поняття персональної навчальної системи, її функції, напрями застосування, структуру і зміст, порядок розроблення та впровадження у навчальний процес, а також права і обов'язки користувачів персональних навчальних систем у Харківському національному економічному університеті.

© Харківський національний економічний університет, 2013
© Пономаренко В. С.
Полякова Г. А.
Малець І. В.
Білоконенко Г. В.
Анохін В. М.

ВСТУП

Процеси модернізації системи вищої освіти в Україні пов'язані з переходом до інформаційного суспільства економіки знань, де головним ресурсом соціально-економічного розвитку виступають знання, інформація, людські ресурси, інтелектуальний капітал, інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ).

За цих умов пріоритетними напрямами інноваційного розвитку вищою освіти є: по-перше, розвиток інформаційно-освітнього середовища; по-друге, створення педагогічних умов для формування та розвитку у студентів здатності до саморозвитку та самоосвіти протягом життя.

Потреби та можливості сучасного інформаційного суспільства актуалізують перехід студента з пасивної позиції споживача інформації, на позицію відповідального, самостійного, активного учасника навчального процесу. Нові освітні результати не можуть бути ефективно і повноцінно сформовані за умов використання традиційних методів, організаційних форм, технологій і засобів навчання. Необхідно формування інформаційно-освітнього середовища з доступом до високоякісних електронних освітніх інформаційних ресурсів, сучасним програмним забезпеченням та автоматизацією процесів організації та управління навчальним процесом. ІКТ – насичене освітнє середовище сприятиме ефективному самонавчанню студентів, розвитку загальних, професійно спеціалізованих компетентностей, продуктивного творчого мислення, професійно-значущих якостей, необхідних для практичної діяльності, надасть додаткові можливості для реалізації індивідуальних освітніх потреб тим, хто навчається.

Для ефективного управління самостійною роботою студентів (далі СРС), яке неможливе без електронних навчально-методичних комплексів, комп'ютерних програм контролю знань, інтерактивних форм обговорення актуальних навчальних проблем, в ХНЕУ створений та працює Сайт персональних навчальних систем.

Персональна навчальна система (далі – ПНС) у ХНЕУ – це інформаційно-освітня система, яка складається із змістовного, комунікаційного та програмного блоків. Метою впровадження ПНС у навчальний процес є забезпечення якості освіти шляхом змістовного наповнення освітнього середовища, забезпечення рівного доступу учасників навчального про-

цесу до якісних навчальних та методичних матеріалів незалежно від місця їх проживання та форми навчання, створення умов для персоналізації навчання, використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Управління самостійною роботою студентів на основі ПНС полягає у формулюванні мети (кінцевого результату формування компетентностей), чіткому плануванні самостійної роботи студентів за елементами електронного курсу, організацію (створення умов: інформаційно-методичних, дидактичних, технічних), безпосередньому або опосередкованому керівництві з боку викладача, систематичному контролі та оцінюванні поточних результатів, здійсненні відповідного корегування.

Дане Положення розроблено з метою спрямування та регулювання діяльності науково-педагогічних працівник щодо розробки та використання ПНС у навчальному процесі для забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців з вищою економічною освітою, ефективного управління самостійною роботою студентів з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Це Положення визначає поняття персональної навчальної системи, її структуру та зміст, порядок розроблення й упровадження у навчальний процес у Харківському національному економічному університеті.

1.2. Це Положення розроблено відповідно до:

Закону України “Про освіту” від 23.05.1991 р. № 1060-XII (чинна редакція);

Закону України “Про вищу освіту” від 17.01.2002 р. № 2984-III (чинна редакція);

Закону України “Про Національну програму інформатизації” від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР (чинна редакція);

Закону України “Про авторське право і суміжні права” від 23.12.1993 р. № 3792-XII (чинна редакція);

Закону України “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах” від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР (чинна редакція);

Модельного Закона “О дистанционном обучении в государствах-участниках СНГ” (приложение 2 к Постановлению Межпарламентской Ассамблеи государств – участников Содружества Независиміх государств (МПА СНГ) от 16.05.2011 г. № 36-5);

Національного стандарту України ДСТУ 3017-95 “Видання. Основні види. Терміни та визначення”;

Національного стандарту України ДСТУ 7157:2010 “Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості”;

Указу Президента України “Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій” від 20.10.2005 р. № 1497/2005;

Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2006 р. № 373;

Положення про дистанційне навчання, затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 р. № 40;

Наказу Міністерства освіти і науки України “Про затвердження тимчасових вимог до педагогічних програмних засобів” від 15.05.2006 р. № 369;

Наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України “Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси” від 01.10.2012 р. № 1060;

Державних освітніх стандартів з урахуванням вимог державних санітарних правил і норм та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність в сфері науково-методичного і матеріально-технічного забезпечення системи освіти;

Статуту ХНЕУ;

Концептуальних засад розвитку Харківського національного економічного університету до 2020 року, затверджених на конференції трудового колективу, протокол № 7 від 26.03.2012 р.;

Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців, ухваленого Вченою радою ХНЕУ, протокол № 5 від 21.12.2007 р.;

Методики кількісної оцінки науково-педагогічної діяльності університету, затвердженої на конференції трудового колективу, протокол № 7 від 26.03.2012 р.;

Норм часу для планування й обліку навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників, ухвалених вченою радою, протокол № 7 від 25.05.2010 р.

1.3. Персональна навчальна система (ПНС) є складовою частиною навчального процесу, має навчально-методичне призначення, використовується для забезпечення навчальної діяльності студентів під час аудиторної та позааудиторної самостійної роботи і вважається одним із головних елементів інформаційно-освітнього середовища ХНЕУ.

1.4. Персональні навчальні системи у ХНЕУ розробляються у вигляді електронних курсів інформаційної системи управління навчанням Moodle (LMS), що організована як сайт персональних навчальних систем ХНЕУ у комп’ютерній мережі університету, та додатково можуть бути створені в інших інформаційних системах.

1.5. Застосування ПНС ґрунтується на поєднанні очного та дистанційного навчання. ПНС можуть бути використані як засоби навчання для студентів денної, заочної форм навчання, слухачів програм післядипломної освіти на всіх етапах навчальної діяльності під час вивчення навчальних дисциплін та практичної підготовки.

1.6. **Метою впровадження ПНС** у навчальний процес ХНЕУ є забезпечення якості освіти шляхом змістовного наповнення освітнього се-

редовища, забезпечення рівного доступу учасників навчального процесу до якісних навчальних і методичних матеріалів незалежно від місця їх проживання та форми навчання, створення умов для персоналізації навчання, використання інформаційно-комунікаційних технологій.

1.7. **Основними функціями ПНС є**:

розвиток інформаційно-освітнього середовища ХНЕУ, що полягає у створенні сукупності умов, які забезпечують якість самостійного навчання студентів через застосування системи електронних курсів, засобів та ресурсів, що сприяють структуруванню, представленню, збереженню і передачі змісту освіти; побудові системи інтенсивних зв'язків між учасниками навчального процесу;

оптимізація навчального процесу, *яка* передбачає використання комплексу електронних курсів, засобів і ресурсів, що дозволяє автоматизувати формування навчально-методичного забезпечення, здійснювати організацію, регулювання та контроль самостійної роботи студентів як складової навчального процесу;

організаційно-методична підтримка самостійної роботи студентів, яка полягає у розробці методичних, дидактичних, інструктивних матеріалів, їх структуруванні та викладенні таким чином, що самостійна робота студентів стає цілеспрямованою, послідовною, керованою і надає їм можливість формувати, закріплювати, поглиблювати й систематизувати отримані під час аудиторних занять знання та вміння, здійснювати самопідготовку й самоконтроль опанування навчальною дисципліною;

створення умов для персоналізації та індивідуалізації навчання студентів, що передбачає можливість будувати студентам власну траєкторію навчання з урахуванням індивідуальних особливостей, особистісних якостей, освітніх потреб і мотивів, рівня власних прагнень щодо результатів навчання.

1.8. Усі електронні навчальні курси, які розміщуються на сайті персональних навчальних систем ХНЕУ (www.ikt.hneu.edu.ua), повинні відповідати обов’язковим вимогам щодо переліку структурних блоків ПНС та мати чітко визначену їх візуалізацію на сторінці курсу.

2. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ

Автоматизована навчальна система (АНС) – це комплекс програмно-технічних та навчально-методичних засобів, що забезпечують

особам, які навчаються, надання необхідних матеріалів, перевірку знань, інтерактивну взаємодію з викладачами в процесі навчання, а також надання можливості самостійної роботи з освоєння матеріалу. що вивчається.

Дистанційне навчання – це індивідуалізований процес передавання й засвоєння знань, вмінь, навичок і способів пізнавальної діяльності особистості, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, що створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Електронний курс – це комплекс електронних навчально-методичних матеріалів, створених для організації індивідуального та групового навчання з використанням дистанційних технологій (ДТ), що базуються на Internet-технологіях, відповідно до графіка навчального процесу вищого навчального закладу.

Електронні освітні ресурси – це навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, що розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені в комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчального процесу, щодо його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами.

Інформаційні технології навчання (ІТН) – це сукупність електронних засобів і способів їх функціонування, що використовуються для реалізації навчальної діяльності.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання - це технології створення, передавання і зберігання навчальних матеріалів, організації й супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв’язку, зокрема, електронних локальних, регіональних та глобальних (Інтернет) мереж.

Moodle (англ. Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, модульне об'єктно-орієнтовне динамічне навчальне середовище) – це система, що розповсюджується за ліцензією GNU GPL і дозволяє автоматизувати управління процесом навчання та самостійною роботою студентів.

Система управління навчальним процесом LMS (Learning Management System) – це система, що дозволяє всім суб'єктам освітнього процесу, а саме: адміністрації ВНЗ, викладачам, студентам і

батькам, керувати навчанням в інтерактивному режимі, режимах on-line та off-line, ділитися професійним досвідом за допомогою персональних блогів і портфоліо, відслідковувати динаміку успішності студентів тощо.

Персональна навчальна система (ПНС) – це автоматизована навчальна система з акцентуванням на її персональному характері і спрямованістю на самостійне навчання. Персональна навчальна система у ХНЕУ – це інформаційне середовище, яке складається з навчальних, наукових, інформаційних матеріалів та засобів, розроблених в електронній формі, є достатнім для навчання окремим навчальним дисциплінам за допомогою опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу й налаштоване на ефективну організацію навчального процесу та управління самостійною роботою студентів.

Самостійна робота студентів на основі ПНС – це цілеспрямована, спланована навчально-пізнавальна діяльність студентів, яка організаційно, методично, інформаційно забезпечена і здійснюється без прямої допомоги викладача на основі інформаційно-комунікаційних технологій за індивідуальною траєкторією навчання.

Технології дистанційного навчання – це технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі студентами, студентів між собою з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи студентів зі структурованим навчальним матеріалом, який подається в електронному вигляді та зберігається на спеціальному навчальному порталі, з урахуванням компетентнісного та особистісно-орієнтованого підходу, проектної методики навчання.

Управління самостійною роботою студентів на основі ПНС – це управління, що полягає у формулюванні мети, тобто очікуваного результату – формування компетентностей, чіткому плануванні самостійної роботи студентів за елементами електронного курсу, організації, тобто створенні умов інформаційно-методичних, дидактичних й технічних, безпосередньому або опосередкованому керівництві з боку викладача, систематичному контролі та оцінюванні поточних результатів, здійсненні відповідного корегування.

3. НАПРЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПНС

Основні напрями застосування персональної навчальної системи:

дистанційне супроводження організації та управління процесом на-

вчання за денною та заочною формами;

дистанційне супроводження організації та управління самостійною роботою студентів денної форми навчання;

дистанційне супроводження організації та управління самостійною роботою студентів заочної форми навчання;

дистанційне супроводження практичної підготовки студентів;

дистанційне супроводження реалізації програм перепідготовки та підвищення кваліфікації;

дистанційне супроводження додаткової післядипломної освіти науково-педагогічних працівників.

4. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ПНС

4.1. За структурою персональна навчальна система містить такі блоки: блок програмного забезпечення, змістовний (контентний) та комунікаційний блоки.

Блок програмного забезпечення – це програмні засоби інформаційної системи, що використовуються для створення ПНС, та додаткові програмні засоби, які дозволяють розробляти, редагувати, розміщувати контент, здійснювати доступ та обмін інформацією через мережу Інтернет, організовувати автоматизоване навчання, контроль і самоконтроль, взаємодію учасників освітнього процесу та поточне адміністрування ПНС.

Змістовний (контентний) блок містить інформацію, необхідну для цілісного уявлення про електронний курс (за навчальною дисципліною, що вивчається) та контент, тобто зміст теоретичного та практичного матеріалу, завдань для самостійної роботи, методичні рекомендації, додаткові матеріали, контрольні заходи, що забезпечують самостійну складову засвоєння змісту освіти студентом.

Комунікаційний блок забезпечує взаємодію студентів і викладача, групову та міжгрупову комунікацію на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

4.2. За рівнем розробленості персональна навчальна система може бути базового, розширеного та продвинутого рівня.

Базовий рівень ПНС містить необхідне інформаційно-методичне забезпечення для опанування навчальної дисципліни із використанням простих електронних засобів.

Розширений рівень ПНС має додаткове навчально-методичне за-

безпечення, навчально-методичне забезпечення розширеного рівня електронної реалізації (мультимедійність, початкова та середня інтерактивність), додаткові авторські розробки для активізації процесу навчання (кейси, портфоліо, ділові ігри, тренінги/тренажери на міждисциплінарній основі та інше), здійснення комунікацій (проведення Інтернет-семінарів з використанням чатів, форумів, електронні індивідуальні консультації, перевірка та корегування виконаних завдань) із застосуванням електронних засобів і ресурсів у режимі off-line та on-line.

Продвинутий рівень ПНС передбачає також наявність навчально-методичного забезпечення з високим рівнем інтерактивності, застосування прикладних програмних продуктів для проведення відеолекцій, вебінарів у режимі on-line в реальному часі, здійснення комунікацій для організації сумісної роботи над проектами із застосуванням електронних засобів та ресурсів.

4.3. **Змістовний (контентний) блок ПНС** містить такі навчально-методичні матеріали та електронні засоби:

4.3.1. **Інформаційно-організаційна складова:**

анотація електронного курсу;

робоча програма навчальної дисципліни;

рекомендована література та Інтернет-ресурси;

критерії оцінювання;

тематика та методичні рекомендації до виконання ІНДЗ і курсових робіт (проектів).

4.3.2. **Навчально-методична складова** реалізується за технологією модульного навчання. Наповнення контенту курсів у системі ПНС передбачає використання власних навчально-методичних та наукових розробок у текстовому форматі або мають вигляд електронного ресурсу й відповідають робочим планам за навчальною дисципліною. Для кожної теми (блоку тем) розміщується:

теоретичний матеріал. Ця складова дозволяє самостійно вивчити навчальний матеріал, що розглядався на лекції, або підготуватися до наступних лекцій, зокрема проблемного викладу, лекцій-конференцій тощо, і містить теоретичний матеріал за темою, що вивчається, у вигляді електронних, мультимедійних презентацій, аудіо та відео-лекцій;

практичні (семінарські, лабораторні) роботи, що виконуються під час аудиторних занять. Ця складова дозволяє самостійно опрацювати навчальний матеріал, що формує вміння, навички, реалізаційні здат-

ності, а саме практичні, розрахункові, графічні, аналітичні творчі завдання, лабораторні роботи різного рівня складності. У цій складовій подаються інструктивно-методичні матеріали до теоретичних, практичних, науково-дослідних завдань, лабораторних робіт з визначенням мети, описом завдання, методичними рекомендації до їх виконання, а в разі потреби – з прикладами виконання, вимогами до форми подання результатів виконаної роботи та критеріями оцінювання.

завдання для самостійної роботи. Ця складова будується з урахуванням робочого плану навчальної дисципліни, а саме: тематики, змісту, видів, форм та обсягів завдань. При формулюванні теоретичних, практичних і науково-дослідних завдань подаються: текст завдання, вимоги до оформлення, критерії оцінювання і термін виконання. Завдання можуть бути диференційовані за рівнем складності, тематикою, вимогами до обсягу, що забезпечує індивідуалізацію навчання студентів. Залежно від вимог, що встановлюються викладачем, результати виконання завдання можна надсилати викладачеві в електронній формі на Ссйт персональних навчальних систем ХНЕУ, та подавати в паперовому вигляді або усно.

У цих складових можуть бути надані авторські розробки для активізації процесу навчання.

4.3.3. **Контрольна складова** забезпечує визначення проміжних результатів навчання з боку викладача та здійснення самоконтролю якості навчання студентами. Вона може містити:

тести для контролю та самоконтролю навчальних досягнень студентів;

автоматизовані тести для контролю та самоконтролю навчальних досягнень студентів, що забезпечуються можливостями платформи;

різнорівневі завдання щодо перевірки навчальних досягнень студентів за матеріалом, що вивчається;

банки контрольних питань і завдань.

4.3.4. **Додаткова складова** містить додаткові інформаційні ресурси і засоби, необхідні для якісного опанування навчальним матеріалом та виконання практичних завдань і самостійної роботи, а саме:

глосарій;

таблиці і схеми для розрахунків;

довідковий матеріал;

резерви бібліотеки;

нормативна база;

додаткова інформація;

посилання на електронний каталог бібліотеки, на Інтернет конференції, що плануються найближчим часом з даної області знань для можливості участі в них студентів, ознайомлення з їх результатами і використання у навчанні та самостійній роботі студентів.

4.4. **Комунікаційний блок** забезпечує зворотний зв'язок при використанні теоретичної, практичної, самостійної та контрольної складових електронного курсу. Комунікаційна складова визначається функціональними можливостями програмної платформи. Цей блок включає*:*

використання елементів «Завдання» для організації персональної дистанційної взаємодії між викладачем та студентом, отримання результатів та їх перевірки, корегування завдань, надсилання пояснень та ін..;

можливість створення бази даних для вирішення практичних завдань за навчальними дисциплінами;

використання елементів «Обмін повідомленнями» та «Коментар» для індивідуальних комунікацій викладача і студента;

використання елементів «База даних» та «Wiki» для організації сумісної роботи студентів над завданнями (проектами) за навчальною дисципліною;

проведення он-лайн-консультацій для студентів щодо незрозумілих питаннь;

використання елементів «Чат» і «Форум» для дистанційного консультування та дистанційного обговорення питань у режимі реального часу;

використання веб-семінарів з участю викладачів та запрошених спеціалістів;

ведення електронного журналу оцінок у ПНС, що здійснюється за бажанням викладача, оскільки обов’язковим є ведення журналу в підсистемі «Успеваемость (Mark2010)».

5. ПРАВА ТА ОБОВ’ЯЗКИ КОРИСТУВАЧІВ ПНС

5.1. Користувачами ПНС ХНЕУ є студенти денної та заочної форм навчання, науково-педагогічні працівники, слухачі програм перепідготовки та підвищення кваліфікації, керівники структурних підрозділів, адміністрація університету, гості сайта персональних навчальних систем ХНЕУ.

5.2. Користувачі ПНС ХНЕУ поділяються на групи, що мають права

та обов'язки з різними можливостями керування й користування.

Науково-педагогічним працівникам, що працюють з електронним курсом у структурному підрозділі на платформі Moodle, можуть бути призначені такі ролі, як ***«Менеджер»***, ***«Лектор»***, ***«Викладач з дисципліни»***, ***«Викладач»***, ***«Студент»***, ***«Гість»***, ***«Методист»***.

5.2.1. ***Роль Менеджера*** призначається науково-педагогічному працівнику, що відповідає на кафедрі або в структурному підрозділі за ПНС і має права та обов'язки.

Менеджер по кафедрі або структурному підрозділу має право:

призначати ролі науково-педагогічним працівникам кафедри (структурного підрозділу), такі, як **Лектор**, ***Викладач***, ***Викладач з дисципліни***, і надавати права користувачам для опанування навчальними дисциплінами, програмами додаткової освіти, що викладаються на кафедрі (у структурному підрозділі);

створювати, видаляти, редагувати електронні курси за навчальними дисциплінами, що викладаються на кафедроі (структурним підрозділом) за згодою або на прохання лекторів;

здійснювати моніторинг якості та обсягу контенту електронних курсів, контролювати і спрямовувати роботу викладачів кафедри на якісне та своєчасне наповнення змістовного блока ПНС;

надавати звіти щодо наповнення електронних курсів за запитом завідувача кафедри, декана факультету чи центру заочного та дистанційного навчання.

Менеджер по кафедрі або структурному підрозділу зобов'язаний:

створювати сторінки навчальних дисциплін за запитом викладачів;

відстежувати та видаляти електронні курси з навчальних дисциплін згідно із змінами в навчальному плані та/або навчальному навантаженні викладачів (за їх вимогою);

надавати необхідну і своєчасну консультаційну підтримку щодо користування сайтом персональних навчальних систем ХНЕУ та роботи з ПНС;

контролювати роботу викладацького складу кафедри щодо повноти заповнення та якості контенту в ПНС (за запитом завідувача кафедри, декана факультету) надавати звіти.

5.2.2. ***Роль Лектора*** призначається науково-педагогічним праців-

никам кафедри (структурного підрозділу), які є розробниками та адміністраторами власного електронного курсу.

Права Лектора:

самостійно розробляти структуру та зміст ПНС,

визначати обсяг, види та форму представлення матеріалів;

редагувати параметри власного курсу;

надавати доступ студентам до власного електронного курсу;

проводити навчальні заняття з використанням матеріалів та засобів, розміщених у ПНС;

організовувати самостійну роботу студентів на основі розроблених матеріалів, розміщених у ПНС;

проводити лекційні заняття через відеоконференцсистему в режимі реального часу;

захищати навчально-методичні матеріали, що розміщені в ПНС, у межах технічних можливостей системи, необхідність і ступінь захисту контенту ПНС визначається самостійно;

отримувати консультації фахівців з поточних питань роботи в ПНС, додаткових можливостей системи;

проходити перепідготовку або підвищення кваліфікації у сфері ІКТ та освітніх технологій (за власною ініціативою);

надавати пропозиції щодо покращення якості роботи з ПНС.

Обов'язки Лектора:

відповідати за розміщення матеріалів ПНС, що повинен становити як мінімум − базовий рівень, для забезпечення навчального процесу й організації самостійної роботи студентів;

забезпечувати повноту, якість навчальних матеріалів і ресурсів, вчасно їх адаптувати та оновлювати;

контролювати виконання завдань та поточної роботи студентів;

своєчасно перевіряти та об'єктивно оцінювати виконані роботи студентів;

здійснювати своєчасний зворотний зв'язок зі студентами;

організовувати і контролювати самостійну роботу студентів;

надавати своєчасну та якісну консультативну допомогу студентам щодо роботи з ПНС і проводити консультації з навчальної дисципліни згідно з розміщеним графіком консультацій;

контролювати учасників та підтримувати електронний курс в актуальному стані, видаляти студентів, які закінчили навчання або мають дуб-

лікати облікових записів на курсі.

5.2.3. ***Роль Викладач з дисципліни*** призначається науково-педагогічному працівнику, який супроводжує ведення електронного курсу без права встановлення ролей за курсом.

Права Викладача з дисципліни:

проводити, контролювати й оцінювати практичні, лабораторні роботи за завданнями та методичними рекомендаціями, які розміщуються у матеріалах ПНС;

організовувати і контролювати самостійну роботу студентів за теоретичними, практичними, науково-дослідними завданнями, які розміщуються лектором у матеріалах ПНС;

отримувати консультації фахівців з поточних питань роботи в ПНС та додаткових можливостей системи;

проходити перепідготовку або підвищення кваліфікації у сфері ІКТ та освітніх технологій (за власною ініціативою);

надавати пропозиції щодо покращення якості роботи з ПНС;

розміщувати в ПНС за узгодженням з лектором додаткові матеріали, які сприяють більш ефективному вивченню навчальної дисципліни.

Обов'язки Викладача з дисципліни:

постійно взаємодіяти з ***Лектором*** для узгодження дій, що забезпечують якість навчального процесу, та організації самостійної роботи студентів;

відстежувати актуальність посилань, особливо з нормативно-правового забезпечення;

розміщувати необхідні матеріали, узгоджені з лектором, з практичної та самостійної роботи студентів;

контролювати виконання завдань та поточної роботи студентів;

своєчасно перевіряти й об'єктивно оцінювати виконані роботи студентів на семінарських, практичних та лабораторних заняттях;

здійснювати своєчасний зворотний зв'язок зі студентами з використанням елементів «Чат» і «Форум»;

контролювати виконання самостійної роботи студентів;

надавати допомогу студентам щодо роботи з ПНС та проводити консультації з навчальної дисципліни згідно з розміщеним графіком консультацій.

5.2.4. ***Роль Викладача*** призначається науково-педагогічному працівнику, який має право на перегляд електронних курсів, але не має пра-

ва редагування за курсами, у яких він є користувачем.

5.2.5. ***Роль Студент*** – надається студентам академічних груп за різними формами навчання, слухачам програм підвищення кваліфікації, суб'єктам, що отримують додаткову освіту.

Права Студента:

мати доступ до контенту ПНС;

переглядати та вивчати навчальний матеріал, викладений у межах електронного курсу, у зручному для себе режимі;

зберігати на носії або роздруковувати матеріали змістовної частини курсу;

завантажувати до ПНС власні файли, тобто виконані навчальні завдання у визначених викладачем випадках;

отримувати консультації з навчальної дисципліни та щодо роботи з ПНС очно або за внутрішньою електронною поштою;

проходити тести та виконувати завдання для контролю й самоконтролю за визначеним графіком навчання;

на своєчасну та об'єктивну перевірку та оцінювання виконаних навчальних завдань, розміщених у ПНС;

відстежувати свої оцінки за допомогою електронного журналу в ПНС;

надавати пропозиції щодо покращення якості роботи з ПНС у форматі зворотного зв'язку;

звертатися до адміністратора ПНС у випадку втрати пароля або його зміни.

Обов'язки Студента:

дотримуватися графіка навчального процесу, розміщеного в ПНС;

своєчасно ознайомлюватись і виконувати теоретичні, практичні та науково-дослідні завдання для самостійної роботи, що розміщені в електронному курсі;

самостійно, використовуючи контент ПНС, опрацьовувати матеріал, викладений на лекційних, практичних і семінарських заняттях;

не розповсюджувати і не передавати третім особам матеріали щодо змістовної частини курсу;

своєчасно виконувати контрольні (тестові) завдання, розміщені в ПНС;

дотримуватися правил коректного дистанційного спілкування;

використовувати для заповнення профілю на сайті офіційні імена та

прізвища, актуальні та дійсні адреси електронної пошти;

мати єдиний обліковий запис на сайті, який дозволяє ідентифікувати особистість студента.

5.2.6. ***Гість має право***:

переглядати загальнодоступні електронні курси без можливості їх редагування;

надавати пропозиції щодо покращення якості роботи з ПНС у форматі зворотного зв'язку.

5.2.7. ***Роль Методиста*** призначається ректором для проведення експертизи ПНС та оцінювання роботи викладачів згідно з Методикою кількісної оцінки науково-педагогічної діяльності викладачів університету.

Методист перевіряє розрахунок трудовитрат на розробку та підготовку в електронному вигляді матеріалів для ПНС згідно з Нормами часу для планування й обліку навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників ХНЕУ щодо методичної роботи в індивідуальних планах роботи викладачів.

Методист має право переглядати електронні курси,але не має права редагування.

6. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПНС

6.1. **Нормативне забезпечення ПНС** містить:

нормативно-правові документи, зазначені у п. 1.2 даного Положення;

нормативні вимоги до навчальних планів, програм, відповідно до державних стандартів освіти;

нормативні вимоги до дистанційного навчання;

інструкції і методичні розробки для викладачів та студентів щодо роботи у програмних середовищах;

документи, що регламентують авторські, майнові та інші права на навчально-методичні розробки, програмні засоби та електронні ресурси, що використовуються у навчальному процесі ХНЕУ;

дане Положення.

6.2. **Дидактичне забезпечення ПНС** за навчальними дисциплінами, програмами практичної підготовки, програмами перепідготовки та курсів підвищення кваліфікації, додаткової освіти полягає у створенні, розміщенні та використанні навчально-методичних

матеріалів, електронних засобів навчання та контролю, що відповідають принципам навчання (загальнодидактичним та специфічним).

До *загально дидактичних* належать принципи: гуманізації навчання; науковості, системності, систематичності й послідовності, наочності, доступності, свідомості та активності, міцності засвоєння змісту освіти, зв'язку теорії з практикою, стимулювання та мотивації позитивного ставлення студентів (слухачів) до навчання, самостійності навчання студентів (слухачів) при керуючій ролі викладача.

До *специфічних принципів навчання,* пов'язаних із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій належать:

індивідуалізації та персоналізації (пристосування ПНС до індивідуальних особливостей користувачів);

інтерактивності (взаємодії користувачів з елементами ПНС та взаємодії між користувачами засобами ПНС);

візуалізації (наочної демонстрації навчальної інформації за допомогою електронних засобів та програмних продуктів);

регламентації навчання (чітке планування, організація та контроль самостійної роботи студентів (слухачів);

педагогічної доцільності застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій (доцільність вибору мультимедійних, електронних засобів навчання, інформаційних технологій, відповідно до цілей та завдань навчального процесу).

Навчально-методичні матеріали, що забезпечують розробку і застосування ПНС у навчальному процесі та управлінні самостійною роботою:

методичні рекомендації зі створення та використання електронних курсів;

методичні рекомендації щодо проведення інтерактивних он-лайн навчальних занять і заходів;

методичні рекомендації з управління самостійною роботою студентів з використанням ПНС.

6.3. **Програмне і матеріально-технічне забезпечення ПНС.**

Програмне забезпечення системи Moodle включає такі компоненти:

серверне програмне забезпечення (веб-сервер, сервер бази даних, веб-додаток);

сайт персональних навчальних систем ХНЕУ, щодо доступний за

адресою www.ikt.hneu.edu.ua;

прикладне програмне забезпечення для викладачів і студентів, за допомогою якого реалізуються конкретні рішення організації та ведення навчального процесу у дистанційній формі;

прикладне програмне забезпечення для створення навчальних матеріалів електронних курсів (редактори тексту, графіки, відео, звуку, анімаційні пакети тощо).

Матеріально-технічне забезпечення включає:

web-сервери у локальній мережі ХНЕУ для функціонування програмного та інформаційного забезпечення системи Moodle;

персональні комп'ютери та інше обладнання, яке необхідне для роботи студентів і викладачів; комунікаційне обладнання, що забезпечує доступ до програмного та інформаційного забезпечення ПНС через локальні мережі та Інтернет;

телекомунікаційне обладнання, що забезпечує необхідну якість та пропускну здатність каналів зв'язку для інтерактивної взаємодії учасників навчального процесу.

7. УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ НА ОСНОВІ ПНС

7.1. Управління самостійною роботою студентів на основі ПНС здійснюється шляхом реалізації функцій: формулювання цілей, спрямованих на формування загальних, професійних та особистісних компетентностей студентів, планування, організація, мотивація, контроль самостійної роботи студентів.

7.2. Формулювання цілей (очікуваних результатів) самостійної роботи студентів визначається з урахуванням освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм підготовки і висвітлюється в анотації до електронного курсу, розміщеного на Сайті персональних навчальних систем ХНЕУ.

7.3. Планування СРС здійснюється відповідно до програм (робочих програм) навчальних дисциплін згідно з вимогами (не менше 1/3, не більше 2/3 від загального обсягу навчального часу дисципліни для студентів денної форми навчання). Також мають бути визначені та впорядковані види, форми, обсяги, трудомісткість конкретних завдань, форми звітності

результатів, терміни виконання і контролю аудиторної та позааудиторної СРС, що висвітлюється у загальній складовій змістовного блока ПНС.

7.4. Організація СРС здійснюється шляхом розміщення у ПНС навчальних завдань (теоретичних, практичних, науково-дослідних) до кожної теми (модуля) із супроводженням інструктивних матеріалів або методичних рекомендацій щодо їх виконання. В інструктивних матеріалах висвітлюються: мета завдання, умови виконання, обсяг, терміни, зразок оформлення (у разі потреби) та критерії оцінювання.

Завдання для самостійної роботи повинні відповідати цілям навчання, змісту навчальної дисципліни, включати різні види й рівні пізнавальної діяльності студентів. Завдання для СРС можуть бути обов'язковими та вибірковими, що дозволить студентам задовольняти освітні потреби з урахуванням власної зони найближчого розвитку.

Для формування професійних знань, вмінь і здібностей у персональній навчальній системі передбачаються нові покоління тренажерів, віртуальних об'єктів, які дозволять студентові у зручний час і у звичному для нього темпі самостійно здійснювати навчально-пізнавальну діяльність.

7.5. Мотивація СРС полягає у психологічному налаштуванні студента на важливість виконуваної роботи як щодо професійної підготовки, так і щодо розширення кругозору, ерудиції фахівця шляхом створення комфортних умов для виконання СРС, формування у студента почуття успішності навчання.

7.6. Контроль СРС включає: ретельний підбір засобів контролю і самоконтролю, визначення етапів, розробку індивідуальних форм контролю та застосування автоматизованих контролюючих систем. Здійснення оцінювання результатів СРС ґрунтується на розробленій системі критеріїв до кожного навчального завдання або виду діяльності.

Результати контролю та оцінювання СРС висвітлюються в електронному журналі обліку успішності навчання в підсистемі "Успеваемость (Mark2010)" і доводяться до відома студентів.

8. УПРАВЛІННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯМ ТА РОЗВИТКОМ ПНС

8.1. Адміністрування ПНС здійснює ***Адміністратор***, який забезпечує цілісну роботу сайта персональних навчальних систем ХНЕУ, загальний інформаційний захист, здійснює контроль та поточне керування сайтом, тобто створює облікові записи користувачів, призначає ролі для ко-

ристувачів, створює, видаляє й редагує електронні курси, визначає склад сервісів сайта, його структуру та зовнішній вигляд, дозволяє або забороняє доступ до сайта.

8.2. Управління функціонуванням та розвитком ПНС забезпечується працівниками структурних підрозділів ХНЕУ (таблиця):

Таблиця

Організація дистанційного супроводження освітніх процесів у ХНЕУ з використанням можливостей ПНС (за суб'єктами управління)

Форми навчання, підготовки	Суб'єкти управління ПНС
Організація дистанційного супроводження навчальної діяльності студентів денної та заочної форм навчання	Кафедри. Факультети. Центр ПНС. Методичний відділ. Центр освітніх інноваційних технологій. Центр заочної та дистанційної освіти
Організація дистанційного супроводження практичної підготовки студентів	Кафедри. Факультети. Центр ПНС
Організація дистанційного супроводження реалізації програм перепідготовки та підвищення кваліфікації	Кафедри. Центр післядипломної освіти. Центр освітніх інноваційних технологій. Центр ПНС

8.3. **Кафедра:**

8.3.1. Організує розробку елементів контенту ПНС та окремих матеріалів відповідно до затверджених вимог.

8.3.2. Визначає і погоджує у разі потреби з Центром ПНС необхідне програмне, інформаційне та технічне забезпечення.

8.3.3. Ініціює підготовку та/або підвищення кваліфікації викладачів, що проводять навчальні заняття з використанням систем електронного навчання.

8.3.4. Систематично звітує про стан розробки, якість та використання ПНС при викладанні навчальних дисциплін на кафедрі.

8.4. **Факультет:**

8.4.1. Відстежує стан упровадження та використання ПНС у навчальному процесі ХНЕУ, приймає рішення щодо подальшої модернізації.

8.5. **Центр післядипломної освіти:**

8.5.1. Розробляє разом із Центром ПНС програми підвищення кваліфікації викладачів, що використовують технології електронного навчання, й організовує навчання за ними. Забезпечує навчально-методичний супровід програм підвищення кваліфікації.

8.5.2. Проводить семінари з використання ПНС у навчальному процесі.

8.6. **Центр заочного та дистанційного навчання:**

8.6.1. Організовує навчальний процес із забезпеченням взаємодії між викладачами і студентами заочної форми навчання в синхронному та асинхронному режимах.

8.6.2. Разом із Центром ПНС координує та надає технічний супровід, стежить за дотриманням вимог щодо навчальних приміщень ХНЕУ у м. Харків та навчально-консультаційних пунктах (НКП), що дає можливість використовувати ПНС у навчальному процесі студентів заочної форми навчання.

8.6.3. Відстежує наявність та стан використання ПНС студентами заочної форми навчання.

8.6.4. Відстежує потреби студентів заочної форми навчання щодо структури та наповнення змістовного блока ПНС.

8.7. **Центр ПНС:**

8.7.1 Виконує комплекс робіт з розробки, впровадження, супроводження й оновлення програмного та інформаційного забезпечення сайту персональних навчальних систем ХНЕУ. Організовує авторизований доступ користувачів до сайту персональних навчальних систем ХНЕУ (www.ikt.hneu.edu.ua) у комп’ютерній мережі ХНЕУ та в мережі Інтернет. Проводить реєстрацію користувачів.

Підтримує безперебійну роботу програмного та інформаційного забезпечення сайту персональних навчальних систем ХНЕУ. Здійснює адміністрування баз даних і програмного забезпечення, а саме: резервне копіювання даних, захист від несанкціонованого доступу та комп'ютерних вірусів.

8.7.2. Розробляє разом із методичним відділом навчально-методичні рекомендації для користувачів ПНС, зокрема, Інструкцію щодо розробки та заповнення ПНС викладачами; Інструкцію щодо користування ПНС для студентів, та розміщує їх на сайті персональних навчальних систем ХНЕУ для користування в авторизованому доступі.

8.7.3. Проводить консультаційне обслуговування всіх користувачів ПНС. Здійснює адміністрування й модерування форуму користувача ПНС, узагальнює досвід користування та розміщує додаткові інформаційні матеріали на форумі користувача ПНС.

8.7.4. У разі змін в роботі сайту персональних навчальних систем ХНЕУ (через оновлення програмного забезпечення тощо) впродовж доби здійснює обов'язкове інформування користувачів ПНС у новинному блоці на "Сайті персональних навчальних систем ХНЕУ".

8.7.5. Надає програмно-технологічну та консультаційну допомогу викладачам у розробці й розміщенні складових контентного блока ПНС для сайта персональних навчальних систем ХНЕУ, а саме електронних навчально-методичних комплексів і курсів для системи електронного навчання.

8.7.6. Розробляє разом із Центром післядипломної освіти програми підвищення кваліфікації викладачів, які використовують технології електронного навчання, і здійснює навчання за ними. Забезпечує навчально-методичний та програмно-технологічний супровід програм підвищення кваліфікації.

8.7.7. Проводить разом із Центром освітніх інноваційних технологій і методичним відділом семінари з питань модернізації структури та контенту ПНС, круглі столи та майстер-класи з обміну досвідом з проблем використання ПНС у навчальному процесі.

8.7.8. Систематично звітує про стан розробки та використання ПНС у навчальному процесі ХНЕУ.

8.8. **Методичний відділ:**

8.8.1. Розробляє вимоги до структури та змісту навчально-методичних матеріалів – елементів наповнення контенту ПНС.

8.8.2. Проводить експертизу та оцінювання ПНС відповідно до Методики кількісної оцінки науково-педагогічної діяльності викладачів університету, перевіряє та підтверджує розрахунок трудовитрат згідно з Нормами часу для планування та обліку методичної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників.

8.8.3. Консультує професорсько-викладацький склад ХНЕУ щодо зазначених розрахунків, а також з питань створення навчально-методичних матеріалів – складових контенту ПНС.

8.8.4. Вносить пропозиції щодо змін до Методики кількісної оцінки науково-педагогічної діяльності викладачів університету, до Норм часу

для планування та обліку методичної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників стосовно створення/оновлення контенту та використання ПНС.

8.8.5. Проводить разом із Центром ПНС та Центром освітніх інноваційних технологій семінари з питань модернізації структури і контенту ПНС в умовах упровадження освітніх інноваційних технологій у ХНЕУ, круглі столи з обміну досвідом щодо використання ПНС у навчальному процесі.

8.9. **Центр освітніх інноваційних технологій:**

8.9.1. Відстежує тенденції розвитку, міжнародний і вітчизняний досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ.

8.9.2. Бере участь у модернізації структури та контенту ПНС щодо впровадження освітніх інноваційних технологій.

8.9.3. Проводить разом із Методичним відділом та Центром ПНС семінари з питань модернізації структури і контенту ПНС в умовах упровадження освітніх інноваційних технологій у ХНЕУ, круглі столи та майстер-класи з обміну досвідом щодо використання ПНС у навчальному процесі.

8.9.4. Консультує науково-педагогічних працівників ХНЕУ з питань упровадження освітніх інноваційних технологій у практику ПНС.

9. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

9.1. Адміністратори, співробітники Центру ПНС, користувачі ПНС, а також особи, які згідно зі службовими обов'язками мають право перевірки ПНС, повинні дотримуватись вимог Закону України “Про авторське право і суміжні права”.

9.2. Викладач може захищати навчально-методичні матеріали, розміщені в ПНС, у межах технічних можливостей системи. Необхідність і ступінь захисту контенту ПНС визначаються самостійно за допомогою:

використання кодового слова, а саме встановлення слова на ПНС або декількох кодових слів на ПНС для різних груп; періодична зміна кодового слова; встановлення кодового слова на відкриття файлів за допомогою засобу, в якому створено файл;

використання захищених від копіювання змісту форматів файлів;

заборони доступу до ПНС на той час, коли навчальна дисципліна не викладається;

встановлення часу працездатності файла, використовуючи засіб, в

якому створено файл;

авторизації метаданих файлів із застосуванням засобу, в якому створено файл;

контролю складу та дій учасників ПНС, окрім дій адміністраторів;

використання авторського знака у властивостях файла та авторського логотипу на сторінках матеріалу;

використання інших наданих адміністраторами можливостей;

використання електронного підпису.

9.3. Для розробників електронного курсу обов'язковим є посилання на матеріали, що використовуються викладачами в системі ПНС, та обов’язкове посилання на матеріали, що виставлені на сайті персональних навчальних систем ХНЕУ, при написанні наукових статей, тез доповідей та розробці науково-методичних матеріалів за іншими навчальними дисциплінами.

ПОЛОЖЕННЯ
«Про персональну навчальну систему як складову управління самостійною роботою студентів ХНЕУ»

Укладачі: Полякова Ганна Анатоліївна
Малець Ірина Вікторівна
Білоконенко Ганна Володимирівна
Анохін Віктор Миколайович

Наукове керівництво - д.е.н., проф. В. С. Пономаренка

Відповідальний за випуск **Пономаренко В. С.**
Відповідальний редактор **Седова Л.М.**

Редактор
Коректор

Подп. к печатиФормат 60×90 1/16. Бумага Multi Copy. Печать Riso.
Усл.-печ. лист. Ус.-изд. м.
Тираж 50 прим. Зак. № Безкоштовно.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк №481 від 13.06.2001 р.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61001, м. Харьков, пр. Леніна, 9а